

174/15.01.02/2025

Rantasalmen kunta
Ympäristöasiantuntija Heidi Käyhkö
Elie Saamisen tie 2
58900 RANTASALMI
heidi.kayhko@rantasalmi.fi

Viite: Lausuntopyyntö Ruutanaharjun pohjavesialueen suojelusuunnitelmasta 5.9.2025

Lausunto Ruutanaharjun pohjavesialueen suojelusuunnitelman päivittämisestä, Rantasalmi

Kyseessä on I-pohjavesialue, vedenhankinnan kannalta tärkeä pohjavesialue. Etelä-Savon maakuntaliitto kiittää, että kunta tekee maakuntakaavassa suositellun pohjavesialueen suojelusuunnitelman alueelle.

Pohjavesialueen suunnittelumääräys maakuntakaavassa: *Alueella ei tule sijoittaa pohjaveden laadulle vaaraa aiheuttavaa toimintaa ja pohjavedeksi imeytyvän veden määrä tulee säilyttää riittävänä. Maa-ainesten ottaminen tulee sallia vain maisemointialueille, mikäli se ei vaaranna pohjaveden laatua tai vähennä saatavan pohjaveden määrää.*

Pohjavesialue on luokiteltu riskipohjavesialueeksi, joka on vielä hyvässä tilassa. Pohjavesi voi jatkua rajaustaan pitemmälle luoteeseen, sillä sama geologinen muodostuma jatkuu Kupialan pohjavesialueeseen saakka. Pohjavesialueen virtaussuunnat ovat ei-julkisessa liitteessä. Osa virtaussuunnista on kuitenkin edelleen arvioita ja asia jää siten myöhempiin selvityksiin. Riskitarkastelussa pohjaveden pinnan taso ja virtaussuunnan tietäminen on oleellista.

Alueen teillä ei ole pohjavedensuojauksia. Teiden suolaus voi lisääntyä ilmaston muuttuessa, samaan aikaan kun sademäärä lisääntyy ja sade tulee entistä enemmän vetenä. Kloridipitoisuuksia pitää seurata.

Ilmastonmuutoksen vaikutuksia on tuotu suunnitelmassa lyhyesti esiin, mutta tarkentaminen voi olla paikallaan. Esimerkiksi ilmastonmuutos voi muuttaa virtausolosuhteita ja lisätä rautaa ja mangaania vedessä. Pohjaveden muodostuminen lisääntyy talvella, jolloin maaperän mikrobiologinen aktiivisuus on vähäistä ja pohjaveden laatu voi sen vuoksi heiketä. Kuivuusjaksot voivat lisätä rantaimetyymistä ja rantaimetyyvä pintavesi voi heikentää pohjaveden laatua, erityisesti jos se sisältää runsaasti orgaanista ainesta. Ruutanalampi on tästä hyvä esimerkki keskellä harjua, mutta Pieni Raudanvesi ja Kosulanlampi voivat olla myös mahdollisia. Rantaimetyymistä ei ole käsitelty suunnitelmassa. Mikäli Ruutanaharjulla on pohjavedenjakaja kuten arveltu, rantaimetyyminen voi vaikuttaa ainakin itään-kaakkoon pohjavesialuetta. Kuivuusjaksoja saattaa helpottaa hydrologinen yhteys Heralammiin kautta jopa Kupialan pohjavesialueeseen, sillä erityisesti pienet pohjavesialueet ovat haavoittuvampia ilmastonmuutoksessa. Kaikki nämä asiat voivat aiheuttaa lisätoimivaatimuksia vedenottamalla.

Kyseessä on riskipohjavesialue, joten varavesilähde pitäisi kunnassa miettiä. Myös asukkaiden tiedottaminen ja vedensäästöohjeet kuivuus- tai katastrofitilanteessa täytyy suunnitella etukäteen. Toimintamallit sekä veden laadun hiljaa tapahtuvassa heikkenemisessä että äkillisessä tapahtumassa tulee miettiä etukäteen.

Pohjavesialueesta merkittävä osa on taajamaa ja peltoaluetta. Siksi muodostumisen mahdollistaminen ja laadun seuranta ovat tärkeitä. Rankkasateiden rankkeneminen aiheuttaa pelloilta ja taajamista lisähuuhtoutumista, ellei ennaktoivia toimia tehdä. Toisaalta mikäli pelloja joudutaan kastelemaan kuivuusjaksolla, sekin voi aiheuttaa lisähuuhtoutumista. Asukasviestintään, yritysten ohjeistamiseen ja pohjavesi- ja hulevesimääräyksiin pitää kiinnittää huomiota. Puhtaat vedet ovat maakuntamme ylpeys ja luonnonvara, josta toivottavasti kaikki voivat olla ylpeitä ja ymmärtävät, miksi niiden puhtaana pitäminen on tärkeää.

Suojelusuunnitelmassa ei ole mainittu pohjavedestä riippuvaisia ekosysteemejä, jotka ovat myös osa pohjavesien suojelusuunnitelmia. Pohjavedestä riippuvaisia ekosysteemejä ovat esimerkiksi lähteet, lähdepurot ja -lammet. Alueen paikkatiedoissa ei ole tunnistettuja lähteitä, mutta kaikkia tihkupintoja tai lähteitäkään ei ole kartoilla. Lähteikköjen tunnistaminen on erittäin tärkeää, jotta ne voidaan huomioida esimerkiksi ennen hakkuita. Ilmastomuutos on lisästressin aiheuttaja pohjavedestä riippuvaisille ekosysteemeille. Muutenkin metsätalouden toimet alueella tulee suunnitella pohjavesisensitiivisesti ja metsätalouden toimenpidesuosituksista voisi vielä täsmentää suunnitelmassa.

Suunnitelmassa on tunnistettu ja pisteytetty riskejä, esimerkiksi vanhat öljysäiliöt, hyvin lähelle pohjavesitasoa kaivetut maa-ainesten ottoalueet ja nitraattityyppä vuotava maatalous havaintoputken 509 luona. Kohteet tarvitsevat selkeää neuvontaa ja toimenpiteitä. Pistemäisiäkin tekoja pitää ottaa toimenpiteiden listalle, sillä vaikka pisteytys näyttäisi vähäiselle kokonaisuudessa, pohjaveden puhdistuminen on hidasta ja asukkaiden omat kaivot nuhraantuvat ennen kuin vaikutukset ehtivät vedenottamolle saakka.

Toimenpidesuosituksukset ovat kaikkiaan melko ylätasoisia. Toimenpiteissä olisi syytä olla myös vastuutaho(t) ja karkea aikataulu, mikä konkretisoisi eri osapuolille toteutukseen etenemistä ja resurssien suunnittelua. Öljysäiliörekisterin päivitys ja siihen liittyvät tarkastukset, ympäristölupien noudattamisten tarkastukset ja maatalouden vesiensuojelutoimet vaativat resursseja, mutta ne olisi hyvä lisätä toimenpiteiksi. Lisäksi toimenpiteenä voisi olla pohjavesien suojelun parantaminen kunnan yleisessä varautumisessa sekä ilmastomuutoksen etenemisen huomiointi. Samoin, mikäli tarkkailuputkia on omatoimisesti poistettu hautausmaalta ja urheilualueelta, niiden palauttaminen on toimenpide.

Seuranta muuttuu ilmastomuutoksen edetessä entistäkin tärkeämmäksi, joten seurantaryhmä on tärkeä. Viranomaisnäkökulman lisäksi yritysten ja asukkaiden osallisuus ja tietoisuuden lisääminen pohjavesialueen turvaamisessa on tärkeää.

Tässä suojelusuunnitelmassa tehtyä riskien arviointia ja toimenpidesuosituksia voidaan hyödyntää juomavesidirektiivin vaatimassa talousveden riskienhallinnassa. Ilmastomuutoksen entistä parempaan huomioimiseen on työkalu <https://www.vesi.fi/vilso-vesihuollon-ilmastonmuutokseen-sopeutumisen-työkalu/>.

Etelä-Savon maakuntaliitto

Heini Utunen
maakuntajohtaja

Eira Rosberg-Airaksinen
ympäristöasiantuntija

Jakelu

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti maakuntaliiton asianhallintajärjestelmässä.